

Par NAP2027 izstrādes darba grupas «Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība» 3.sanāsmē apspriesto rīcības virzienu mērķu definēšanu attiecībā uz bioloģisko daudzveidību Latvijā

Dabas un vides sadaļā kā problēma ir norādīta draudu esamība bioloģiskajai daudzveidībai Latvijā (2.punkts: Dabas un kultūras kapitāla daudzveidības saglabāšana)

Jautājums uz kuru ir nepieciešama atbilde: *Kādas vērtības apliecina, ka samazinās bioloģiskā daudzveidība?*

Sanāsmē VARAM pārstāve D.Vilkastes kundze norādīja, ka Latvijā bioloģiskā daudzveidība samazinās, balstoties arī uz 2012.gada ziņojumu Eiropas Komisijai, kā arī pieminot AS "Latvijas valsts meži" datus par bioloģiskās daudzveidības stāvokli.

Tā kā šis jautājums ir ārkārtīgi būtiskas Latvijas tautsaimniecības nozarēm, kas balstās uz zemes efektīvu un ilgtspējīgu izmantošanu, uzskatu par nepieciešamu sniegt NAP 2027 darba grupai skaidrojumu par patieso situāciju. Vispirms, atbildes uz diviem jautājumiem:

1. Kas ir dabas bioloģiskā daudzveidība?

Konvencijā "Par bioloģisko daudzveidību" bioloģiskā daudzveidība definēta kā „dzīvo organismu formu dažādību visās vidēs, tai skaitā sauszemes, jūras un citās ūdens ekosistēmās un ekoloģiskajos kompleksos, kuru sastāvdaļas ir. Tā ietver daudzveidību sugas ietvaros, starp sugām un starp ekosistēmām."

2. Sugu daudzveidība Latvijā

Latvijā savvaļas sugu skaits dažām labāk izpētītām organismu grupām ir zināms samērā precīzi, turpretī citām grupām sugu kopējais skaits vēl ir precizējams. Tāpēc var gūt ieskatu sugu daudzveidībā Latvijā, taču kopējais sugu skaits var mainīties ik gadu. **Sugas tiek atklātas no jauna, dažas izzūd vai arī ziņas par to sastopamību ir ar dažādu ticamības pakāpi, tāpēc ne vienmēr dati par sugas sastopamību Latvijā ir neapstrīdami pareizi.**

Tā kā tika piesaukts Pirmais ziņojums EK par situāciju Latvijā, ir jāpaskaidro sekojošais:

Par Latvijas atskaiti 2012 EK par ES nozīmes aizsargājamo meža biotopu vērtējumu

Šis ziņojums ir pazīstams kopumā ar negatīvu vērtējumu Latvijas bioloģiskajai daudzveidībai. Ziņojuma kvalitāte kopumā ir apšaubāma un ir vērtējama kā tendencioza, jo:

- Ziņojumā par visiem meža biotopiem teikts: " *visaptveroša biotopa kartējuma Latvijā nav un jārēķinās, ka, ja tiktu veikts šāds biotopu totālais kartējums, tad izplatības kartes, visticamāk atšķirtos*" (citāts no ziņojuma);

Biotopu kvalitātes vērtējuma atskaitēs ir uzsvērts, ka biotopu monitoringam nav atkārtojuma, tāpat izmaiņas laikā nav zināmas.

- Piem., par biotopa Staignāju meži platību: 2.4.1. «*Saglabātas 2006.gada ziņojumā uzrādītās platības (225 km²), jo nav salīdzinoši aptverošāka kartējuma vai citādi uzlabojušos datus, kas ļautu dot precīzāku vērtējumu par biotopa daudzumu valstī*» (citāts).
- Neraugoties uz informācijas trūkumu, secinājumi ziņojumā sekojoši: «**2.4.5. Short-term trend – decrease**» (biotopa platība samazinās).

- Tipisks secinājums par gandrīz visiem meža biotopiem, piem., par biotopu 9020 Veci jaukti platlapju meži: **“Šobrīd nav tiešu datu par biotopa platību izmaiņām, jo nav visaptveroša kartējuma un monitoringa. Tomēr visticamākais, ka biotopa platības sarūk vismaz par 1% katru gadu. Vērtējums ir drīzāk samazināts nevis pārspīlēts”** (citāts no ziņojuma);
- Bitopu apdraudējums novērtēts tikai pamatojoties uz eksperta viedokli:
- Minēto secinājumu zemo ticamības līmeni raksturo atskaitē minētie informācijas avoti, piem., biotopam staignāju meži: **“augstāk minētie aprēķini par nocirsto biotopa platību vienā gadā pamatoti uz oficiālo statistiku par ciršanas apjomu pieaugumu 2008.-2010. gadā, publikācijām presē un interneta medijos. Eksperta vērtējums.”**(citāts)
- **2.4.12 Favourable reference area (275,9 km²):** «Reference value based on Angelstam (2005) research and data calculated in this research on protection need of “gap dynamic” forests of black alder forests. In further studies new reference value can be found. Indicated reference area 850 km² from previous report is rejected because it was based only on expert opinion, comparing to Angelstam’s (2005) scientifically argued analysis.»
- Saskaņā ar ziņojumu, gandrīz visiem meža biotopiem: **“vairāk kā 25% no platības ir nelabvēlīga biotopa specifiskajām struktūrām un funkcijām (iesk. tipiskās sugas)”**(citāts);
- Latvijā valsts finansēts biotopu monitorings **ir veikts tikai Natura2000, kur saimnieciskā darbība nenotiek vispār vai ir ierobežota, tas ļauj secināt, ka aizsargājamās teritorijās ir iekļauti biotopi ar zemu kvalitāti vai arī esošā dabas aizsardzības sistēma ir neefektīva, jo visu biotopu kvalitāte ir pasliktinājusies kopš iepriekšējā atskaites perioda;**
- nav skaidrs, uz konkrēti kādiem datiem balstās apgalvojums par pārējo Latvijas teritoriju (**«ārpus aizsargājamām teritorijām biotopu kvalitāte ir vēl sliktāka»**, citāts), un kā tieši ir iegūts summārais vērtējums par konkrēta biotopa stāvokli visā valstī;

Ņemot vērā visu iepriekš minēto var secināt, ka analizējot pieejamos datus, par Latviju atskaitē EK sniegts dažu ekspertu indikatīvs vērtējums un viedoklis par konkrētu ES nozīmes meža biotopu stāvokli valstī, **vērtējums nav pamatots uz visaptverošu biotopu kartējumu un kvalitātes vērtējumu dabā.**

- Ziņojums nav sagatavots neatkarīgi un «caurspīdīgi»:
 - sagatavošanas process nav pārskatāms un informācija par tā «tehnisko pusi» nav pieejama;
 - **N2000 monitoringa metodiku, pašu monitoringu un arī Latvijas valsts ziņojumu ir sagatavojusi vienas komandas cilvēki (Latvijas Dabas Fonds);**
 - Procesā iztrūkst iespēju uzzināt, vai metode nav pielāgota rezultātam?

Tātad, ņemot vērā VARAM pārstāves un arī PDF pārstāvja teikto par “draudiem bioloģiskajai daudzveidībai Latvijā” meža nozarei ir sekojoši jautājumi par šajā gadā topošo ziņojumu EK

- Izpildītāji;
- Izmantotā metodika un izvēlētie eksperti;
- Ekspertu interešu konflikts, iespējamā ieinteresētība konkrētā rezultātā;
- LV atskaites sabiedriskā apspriešana.

Latvijā skaidri jādefinē valsts uzstādījumi par ES nozīmes biotopu, t.sk. meža un lauku biotopu, aizsardzības kritērijiem, apjomiem un veidu ārpus N2000 teritorijām.

Kā jau iepriekš uzsvēru, VARAM pārstāve atsaucās uz LVM datiem par bioloģiskās daudzveidības stāvokli, kas it kā apliecina bioloģiskās daudzveidības "samazināšanos". Realā situācija ir pavisam cita. LVM dati apliecina bioloģiskās daudzveidības pieaugumu:

MEŽI

40% no LVM mežiem veido mežaudzes, kas vecākas par 70gadiem;

Vairāk kā 16% no meža un 20% no kopējās platības LVM apsaimnieko ar mērķi – dabas aizsardzība (ceturto daļu no šīm platībām veido LVM noteikta aizsardzība)

BIOTOPI

LVM GEO datu bāzē kopumā ir informācija par vairāk kā 30 veidu un **101 296 ha** ES nozīmes biotopiem, t.sk. 2018. gadā ir apzināti biotopi **5512 ha** platībā,

No reģistrētajiem ES nozīmes biotopiem pusi veido labas un izcilas kvalitātes biotopi. Kopā LVM zemēs reģistrētie ES nozīmes biotopi (LVM GEO un DAP DDPS "Ozols", bez savstarpējas pārklāšanās) ir jau **213 000ha**. LVM rīcībā vēl nav ne 2018., ne 2019.gada dabas skaitīšanas rezultāti.

SUGAS

LVM datu bāzē GEO fiksēti kopā **53 262 dažādu nozīmīgu sugu reģistrējumi**, t.sk. 2018. gadā to skaits palielinājies par 16 512 vienībām jeb reģistrējumiem.

AUGI

2018. gadā reģistrētas arī vairākas īpaši aizsargājamas ļoti retas **vaskulāro augu sugas**, par kurām Latvijā līdz šim bija maz informācijas:

kalnu veronika *Veronika montana* konstatēta pie Grobiņas, tā ir jauna atradne Piejūras zemienē; **bezlapu epipogija** *Epipogia aphyllum* 2018. gadā reģistrēta divās vietās, suga pēdējo reizi, līdz 2018. gadam, bija reģistrēta 1998. gadā Katlešu mežos;

svītrainā ūdenszāle *Glyceria striata* konstatēta Daugavpils novadā, Latvijā līdz šim bija atrasta tikai 4 novadu teritorijā.

Reģistrētas arī **sūnas**, kas aktuālajos normatīvajos aktos tiek uzskaitītas kā ļoti retas vai sugas, kurām nepieciešams veidot mikroliegumus, taču, **LVM datu bāzē reģistrējumi uzrāda, ka suga sastopama daudz biežāk, nekā tika uzskatīts**. Piemēram, īpaši aizsargājamai sūnu sugai **Hellera ķillape** *Anastrophyllum hellerianum* LVM datu bāzē ir **1580 reģistrējumu**.

Pēdējos gados aizvien vairāk tiek atrastas jaunas sugas Latvijā, kuras līdz šim ir maz izpētītas, piemēram **ķērpju suga** *Cladonia norvegica* konstatēta 18 vietās un Latvijā pirmo reizi droši pierādīta šīs sugas eksistence tikai 2014. gadā.

Dabisko meža biotopu indikatorsuga **sēne** ziemeļu klimakociste *Climacocystis borealis* **Latvijā savulaik tika uzskatīta par izzudušu, taču pēdējos gados atrasta vairākās jaunās vietās. No 2014. līdz 2018. gadam LVM datu bāzē reģistrētas 26 jaunas šīs sēnes atradnes.**

AUGU ATRADŅU MONITORINGS

Mērķa sugu reģistrējumu stāvoklis ~90% gadījumos ir vērtēti kā labs vai izcils;

Konstatēts, ka nozīmīga problēma ir nepieciešamo dabisko traucējumu trūkums gaismas prasīgo augu sugu dzīvotnēs, kur aizsargājamās teritorijās ilgstoši piemērots neiejaukšanās režīms, kā rezultātā dzīvotnes aizzēlusi.

PUTNI

Mazais ērglis

Pamatojoties uz 2018. gadā veiktajām monitoringa uzskaitēm, klātesošo pāru skaits četros parauglaukumos bija nemainīgs, turpretim, parauglaukumā "Murmastiene" skaits ievērojami palielinājās – no 15 pāriem 2017. gadā līdz 21. pārim 2018. gadā

Nemot vērā klātesošo pāru skaita stabilizēšanos, sugas ilgtermiņa, vidēja termiņa dinamika un īstermiņa dinamika skaita dinamika Latvijā ir stabila

Zivju ērglis

Apkopojot datus par pēdējiem trijiem gadiem (2016.-2018.g.), konstatēts, ka populācijas lielums ir pieaudzis par 5% un **šobrīd Latvijā ligzdo 220 – 240 pāri. Izvērtējot datus par pēdējiem 30 gadiem, konstatēts, ka populācijas lielums ir palielinājies gandrīz piecas reizes.**

Jūras ērglis

Latvijā turpinās populācijas pāru skaita pieaugums, kas atbilst pēdējo 20 gadu laikā izteiktajai tendencei. Straujākais skaita pieaugums vērojams pēdējo 10 gadu laikā, ko raksturo 2018.gadā lielākais līdz šim zināmais apdzīvoto ligzdu skaits 69. No 89 LVM apsekotajām ligzdām 16 reģistrētas kā jaunas.

Sagaidāms, ka ligzdojošo pāru blīvums Kurzemē turpinās palielināties, labu barošanās vietu tuvumā attālumam starp apdzīvotām ligzdām samazinoties līdz dažiem kilometriem.

Vistu vanags

Apzināto vistu vanagu teritoriju skaits ievērojami palielinās un 2018.g. bija par 46.5% vairāk nekā 2015.gadā, kad tika uzsākts monitorings. Arī aizņemto teritoriju un sekmīgo ligzdu skaits ir pieaudzis. Kopā 2018.gadā atrastas 19 jaunas vistu vanaga teritorijas.

Ligzdošanas sekmes 2018.gadā bija augstākās monitoringa veikšanas laikā . 2018.gadā jau septiņās ligzdās bija pa četriem mazuliem.

Secinājumi.

Tātad, balstoties uz augstāk minēto, Latvijas Mežu sertifikācijas padome aicina NAP 2027 darba grupu ļoti nopietni vērtēt patieso situāciju jautājumā par bioloģisko daudzveidību Latvijā. Uzsverot nepieciešamību rūpēties par dabas vērtībām, Nacionālās attīstības plānā jāiekļauj mērķis nesamazināt saimnieciski izmantojamo mežsaimniecībai un lauksaimniecībai

paredzēto zemju teritorijas, bet balstīties uz patieso situāciju un zinātniski pamatotiem rādītājiem. Tā kā uzstādījums, ka Latvijā ir “draudi bioloģiskajai daudzveidībai” potenciāli rosina veidot saimnieciskās darbības ierobežojumus, nākotnē var radīt ārkartīgi nopietnas, negatīvas sociālekonomiskas sekas mūsu valsts attīstībai. Latvijā bioloģiskā daudzveidība nesamazinās. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, iespējams, nepieciešams pastāvīgs, objektīvs vērtību monitorings. Arī saimniecisko mežu platība Latvijā nedrīkst samazināties. Ja t.s. kartēšanas rezultātā tiek atklātas jaunas “vērtības”, tas nozīmē, ka par attiecīgu platību jāsamazina esošās aizsargājamās teritorijas. Noteikti NAP 2027 jāparedz atbilstošu izmaksājamo kompensāciju piemērošana īpašniekiem, kuru īpašumā esošās zemes un meža platības tiek apgrūtinātas dabas aizsardzības vajadzībām – esošā situācija šajā jautājumā ir absolūti nepieļaujama un pārkāpj Satversmes 105.pantu.

LMSP priekšsēdētājs M.Liopa